

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

ROSA má patnáct let

„Domácí násilí?“ Pokud byste před patnácti lety takhle dvě slova vyslovili před českou veřejností, málokdo by věděl, o co se jedná. Psal se rok 1993 a o násilí v rodinách se nemluvalo, natož, aby o něm diskutovali odborníci nebo média. Naopak, v té době tento jev ani neměl pojmenování.

Právě v tomto roce přitom vznikla ROSA, tehdy jako nadace, aby se později, v roce 1998, transformovala na občanské sdružení. Jejím cílem bylo pomoci osamělým ženám po rozvodu, již první měsíce ale ukázaly, že nejčastějším problémem, s kterým se ženy potýkají, není pocit samoty, ale násilí, jemuž byly ve vztahu vystaveny.

V tu chvíli jsme si musely položit základní otázku: Bude se ROSA držet své původní vize, nebo ji přizpůsobí aktuální situaci?

Rozhodly jsme se pro druhou variantu, tím spíš, že společně se samotným násilím vyšel najevo i fakt, že jeho oběti se nemají se svými potížemi kam obracet. V rodinných poradnách bylo domácího násilí bagatelizováno, chyběla specializovaná centra, a dokonce i literatura. Hledaly jsme proto inspiraci v zahraničí, především v Nizozemí, kde nám kolegyně z vysoké školy De Horst i z místních utajených azylových domů v Holandsku poskytly první informace a podporu.

ROSA se vydala neprozkoumanou cestou, o to větší ale byla její vůle nevzdat se a vydržet. Málokdo z nás si v té době uměl představit, že za patnáct let dosáhneme takových pokroků. Nyní již o existenci násilí ve vztazích nikdo nepochybuje, narůstají možnosti pomoci obětem, stejně jako jsou řešeny otázky prevence násilí či postih pachatelů.

Úsilí neziskových organizací - a mezi nimi i ROSY - přitom bylo při dosahování těchto cílů nepřehlédnutelné. Jen pro připomenutí: „Neziskovky“ věnující se problematice násilí na ženách se zasloužily o změnu legislativy, stejně důležitá byla i neustálá komunikace s odborníky, politiky, představiteli vysokých škol nebo médií.

Nelze nezmínit ani akce a mediální kampaně, které přiblížily toto téma široké veřejnosti. (V této souvislosti je třeba vzpomenout především kampaň, kterou vyhlásilo v roce 2003 deset neziskových organizací z různých regionů ČR, více na www.stopnasili.cz.)

Za oněch patnáct let existence prošla velkou proměnou i ROSA samotná. Z nadace, jejíž chod byl po několika let udržován zapálenými dobrovolníky, kteří neváhali pracovat zadarmo po své pracovní době, se stala profesionální organizace, která si vydobyla respekt v České republice i v zahraničí. Vedle Informačního a poradenského centra pro ženy - oběti domácího násilí funguje pod hlavičkou ROSY i azylový dům pro ženy-oběti domácího násilí s utajenou adresou, jakož i azylové byty. Neopomenutelná je i telefonní krizová linka či internetové poradenství. Přes mnohé dobré výsledky je ale boj proti domácímu násilí z těch, co nemají konec. I nadále chybí možnost postihovat pronásledování („stalking“), i nadále je řada případů řešena „až když se něco stane a teče krev“. Veřejnost je burcována až tehdy, když do médií pronikne případ dlouhodobého a skrytého domácího násilí končícího vraždou. I nadále jsou to ženy s dětmi, kdo musí opouštět domov a hledat pomoc v azylových domech...

Na odborníky může práce s oběťmi domácího násilí občas působit dojmem sisyfovské práce. Ovšem právě takové ohlédnutí, jaké ROSA činí dnes, ukazuje, že podobné úsilí má smysl. Za oněch patnáct let se i díky přičinění ROSY změnilo opravdu hodně a ačkoliv snaha o nápravu občas vypadá zdlouhavá, má smysl. Důkazem jsou nejen změny zákonů či lepší povědomí veřejnosti, ale i přes deset tisíc klientek, jimž ROSA za patnáct let své existence pomohla.

Rády bychom proto využily této situace a poděkovaly všem, kteří se snažili přispět k řešení problémů obětí domácího násilí, stejně jako těm, kteří ROSU v jejím úsilí podporovali a kteří s ní spolupracují.

Marie Vavroňová a Zdena Prokopová,
zakladatelky organizace ROSA

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

Jedině znalosti zabrání chybám při rozhodování o obětech násilí: rozhovor s psychiatrickou a soudní znalkyní MUDr. Danou Kertészovou

Soudci někdy na tyto ženy pohlížejí jako na nedůvěryhodné, vymýšlející si, jako na ženy s problémovým chováním.

Sociální pracovníce zase tyto ženy vnímají jako problémové, kterým není co věřit a se kterými se nelze dohodnout.

Problémy s nimi mají i soudní znalci, kteří je ve svých znaleckých posudcích posuzují jako nevyzrálé osoby s poruchami chování.

Tyto ženy často ztrácí práci, přátele a někdy rozhodnutím soudu i svoje děti, čímž přijdou o svoji poslední jistotu.

O koho se jedná? – o ženy, které trpí posttraumatickou stresovou poruchou. Která má však tu smůlu, že ženy si často nechtějí přiznat, že touto poruchou trpí, nebo s ní zajdou za odborným lékařem pozdě.

Jedná se o poruchu, která přitom výrazně ovlivňuje jednání zejména obětí násilí. Tuto poruchu však většina soudců, sociálních pracovníků i soudních znalců nebere vážně, neuznává jí, nebo ji zlehčuje. Tato porucha má přitom svoji přesnou diagnózu.

Co je vlastně posttraumatická stresová porucha?

Posttraumatická stresová porucha je medicínská diagnóza. Je to reakce či odezva na zažitý stres. Je to porucha na základě silného stresujícího momentu neobvykle hroživého nebo katastrofického rázu – může to být stejně dobře jak zemětřesení, tak rozvod, úmrtí v rodině či domácí násilí.

Délka zážitku přitom nehraje roli, jde spíše o intenzitu a dopad podle osobnostní konstituce, a struktury osobnosti.

Kromě prokázaného zažitého traumatu, musí být u této poruchy přítomno opakované, neodbytné vybavování, znovuprožívání události ve

vzpomínkách, denních živých představách a snech.

Jak se porucha projevuje?

Úzkostí, strachem, tísní, zdravotními projevy, jako je bušení srdce, bolestmi žaludku, zažívacími obtížemi (stresem). Osoba, která touto poruchou trpí, dokáže laicky řečeno dosti často svým jednáním naštvat okolí. Reaguje na okolí a okolní podněty nepřiměřeně, hystericky, prostě patologicky reaguje. Okolí takového člověka je někdy překvapeno a zděšeno, nechápe, proč člověk takto jedná. Okolí tedy vnímá muže či ženu, kteří touto poruchou trpí jinak než ostatní – mohou ho dokonce obvinít, že je nespolehlivý, náladový, nezvládá svoje úkoly.....

Obvyklými doprovodnými jevy jsou zmíněné vegetativní problémy, dráždivost, nespavost a přehnané úlekové reakce, včetně poruchy nálady a abnormální chování. Mezi typické projevy patří emoční otupělost, postupné uzavírání se do sebe, stranění se lidem, ztráta zájmu, vyhýbání se situaci, které by jim mohly stresovou událost připomínat. Pacient s touto poruchou postupně přestává „prakticky“ fungovat, má problémy v zaměstnání, se svým okolím. K tomu se přidruží úzkost, deprese, sebevražedné myšlenky. Stav může komplikovat užívání drog a nadměrné pití alkoholu. Po těchto látkách se dostaví okamžitá úleva, ale pak může následovat ještě hlubší deprese, (psychické oslabení), které může napomoci sebevraždě.

Projeví se porucha okamžitě po nějakém devastujícím zážitku?

Porucha vzniká jako zpožděná, projeví se obvykle do šesti měsíců po stresujícím zážitku. Prakticky to znamená, že se jedná o opakované ožívání traumatu. Stresující událost nelze vytěsnit z mysli, oběť se k ní stále vrací ve vzpomínkách a ve snech, jedná se o vtírané myšlenky.

Uvědomuje si člověk, že trpí touto poruchou?

Postupně se k poznání dopracuje. Většinou se lidé postižení touto poruchou nejdříve upnou na somatické obtíže, začnou navštěvovat lékaře. Když jsou somatická vyšetření bez patologického nálezu lékaři jim doporučí návštěvu psychiatra. To je správný postup, protože u těchto lidí se tak oslabí přirozená obava, ostych, ale i obavy z toho,

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

že by mohli být nařčeni, že simulují. Pak si začnou postupně uvědomovat i hledat příčinu. **A tady nastává skutečně zásadní problém. Vezměte si situaci, kdy například žena s rozvinutou posttraumatickou stresovou poruchou má jít k soudu – například se rozvádí, nebo soud řeší její brutální napadení. Musí vypovídat, proti ní stojí tým zkušených obhájců, kteří se snaží každé její slovo zlehčit, znevěrohodnit. Jak se taková žena může u soudu projevat a jak ji mohou soudci brát? Jako nevěrohodný svědek, dokonce může vyvolat dojem že lže, protože si při opakovaném líčení situace před soudem může odporovat, popisovat událost rozdílným způsobem. To je dáno tím, že se snaží podvědomě traumatizující zážitky vytěsnit. Pak to ale působí, že si vymýšlí. To je častý projev zejména u obětí domácího násilí. Toto chápání či pojmání oběti ji ale současně dále traumatizuje.**

Dá se s touto poruchou bojovat?

Velmi úspěšně. Nedá se jí efektivně předcházet, ale když přijde klient či klientka v ranné fázi, tak je efekt velmi dobrý. Využívá se kombinace léků a psychoterapie.

Jak dlouho léčení probíhá?

Doba léčby se nadá předem určit, záleží na osobnostní struktuře postiženého a na řadě dalších faktorů.

Dá se tato porucha zvládnout vlastními silami?

Lépe je od počátku spolupracovat s lékaři či odborníky. Někdy pomáhá i jen to, že pacient pochopí o co se jedná, co zažíval či prožil.

Nebojí se lidé přijít k psychiatrovi, aby návštěva nebyla zneužita například u soudu při rozvodovém jednání? Například advokáti násilného partnera se snaží využívat léčení této poruchy, aby klientku vylíčili jako duševně nemocnou.

Nebojí se přijít v těch případech, kdy je pošlou za psychiatrem lékaři, kteří nenajdou tělesné onemocnění. Nebo přijdou sami, když například vyzkouší jako reakci alkohol a ono se jim uleví jen okamžitě. Pak si uvědomí, že něco není v pořádku.

Samozřejmě je třeba počítat s tím, že u soudu se může ze strany advokátů takové nařčení objevit. **To, že žena hledá pomoc u psychiatra, není duševně nemocná by ale nemělo být přitěžující okolností, spíše naopak. Co tedy dělat?**

Proto klientkám doporučuji, aby v této fázi nečinily žádná nezvratná osobní rozhodnutí, ani doma, ani v zaměstnání, neopouštěly zaměstnání, nedávaly výpověď, protože v této fázi se cítí, že jsou nevykonané. Doporučuji jim aby prostě odložily úřední jednání.

Jenže i v době akutní fáze posttraumatické stresové poruchy musí ženy chodit k soudu, jednat se sociálními pracovníky, projít řízením se soudními znalci. To vše může zásadně změnit jejich osud, může je připravit o děti, o majetek, mohou být nuceny dále žít s násilnými partnery.

Proto by se měly zmíněné profese, tedy zejména lidé ze státní správy, kteří přicházejí do styku s oběťmi násilí vzdělávat i tom směru, aby dokázali rozpoznat, kdy že je žena v posttraumatické stresové poruše, kdy tato porucha má vliv na její jednání a projevy. Bezesporu by to prospělo jak rozhodování soudů tak státních orgánů, přispělo by to k objektivnímu posouzení konkrétních případů. Měli by mít alespoň povědomí, že tato porucha existuje. Odpadlo by potom nesprávné posuzování jednání žen v akutní fázi jako slabost, nevěrohodnost, hysterie atd..

Je třeba počítat s tím, že zejména advokáti pachatelů mají sklon tuto poruchu zlehčovat, zejména její hlavní příčinu - totiž velký stres. Znáám případ, kdy advokát prohlašoval, že touto poruchou by mohla trpět i žena, která zažije velkou bouřku.

Hrají roli při této poruše nějaké podpůrné vlivy, jako je například výchova v dětství, genetika?

Určitě, protože predisponujícím faktorem je osobnostní struktura, ta je daná geneticky a je ovlivněna i výchovou. Neurotické projevy, různé osobností rysy snižují práh pro rozvinutí syndromu či jeho průběhu. Není to ale nezbytné či automatické, že každý neurotik a astenik bude

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

trpět touto poruchou. I člověk, který prožil šťastné dětství, může touto poruchou trpět, i osobnost normálně osobnostně strukturovaná.

Projevuje se tato porucha spíše u žen nebo u mužů ?

Je to jedno, ale z ambulantní praxe mohu potvrdit, že se častěji s žádostí o pomoc na nás obracejí ženy.

**S MUDr. Danou Kertézsovou
hovořil PhDr. Jiří Vavroň**

Domácí násilí: co může dělat škola

Paní učitelka si všimla, že prvňák Honzík, kterému od září ve škole všechno šlo, nedává při vyučování pozor, najednou mu nejde počítat, je smutný a zamklý, občas se jí zdálo, že v noci asi málo spal – v lavici se mu zavíraly oči. Od paní družinářky se zase dozvěděla, že se Honza začíná chovat jinak: v družině svým kamarádům začal sprostě nadávat, začal být agresivní - kopal je a bouchal je pěstmi. S Honzíkem si povídali a postupně vyšlo najevo, že doma asi není vše v pořádku. Občas totiž musí Honzík s maminkou utéct před tátou, chodí v noci po městě, přespí v autě a nebo jedou k tetě. A při tělocviku si paní učitelka všimla, že má Honzík na stehnech často modřiny.

Co může škola dělat v případě podezření na domácí násilí v rodině žáka? Neměla by projevy dítěte bagatelizovat, paní učitelka (výchovná poradkyně) by si měla s dítětem popovídat, vyslechnout ho. Pokud má škola podezření na týrání dítěte, má samozřejmě oznamovací povinnost: oznámit podezření na příslušné oddělení sociálně právní ochrany dětí a na policii. Než ale začne jednat, je dobré znát mechanismus domácího násilí.

Pojmem domácí násilí označujeme fyzické, sexuální, psychické a ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. Toto násilí je opakované a má vzrůstající tendenci. Objevuje se mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám.

Většinu obětí domácího násilí tvoří ženy (95 %) přičemž pachatelé jsou současní nebo bývalí partneři. V případě domácího násilí nejde o „hádky“ rovnocenných partnerů, ale cílené chování jednoho z partnerů, který za použití moci a kontroly vyvolává u druhého z partnerů strach.

Domácí násilí má svá specifika:

- Násilník i oběť jsou blízké osoby, v domácím násilí tak hraje roli citová blízkost, ale i ekonomická závislost. Násilí se odehrává v soukromí a beze svědků (jedinými tichými svědky bývají děti, a to až v 95 % případů domácího násilí).

- Násilník používá manipulativní techniky, cílem je udržení moci a kontroly nad životem oběti. Mívá nedostatek empatie, bývá to člověk „dvojitváře“ – navenek milý a komunikativní, doma despota. Násilí se nedopouští v důsledku „nezvládnutí“ agrese, ale protože má pocit, že má na takové chování „nárok“. Mezi základní charakteristiku pachatelů násilí patří: nepřijímání odpovědnosti za své chování, obviňování partnerky za násilí, kterého se oni sami dopouštějí, nízké sebevědomí, zlehčování násilí, odlišné chování doma a na veřejnosti.

- K domácímu násilí dochází opakovaně, od zcela nenápadných projevů jako psychické znevažování, ponižování, přes kontrolu a postupně nabývá na intenzitě – jak v četnosti tak v závažnosti útoků. K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období omluv „s květinami“ a usmířování, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí. Neustálé střídání násilí a milujícího chování udržuje oběť ve vztahu a odráží ji od odchodu – věří, že se násilný partner změní.

Tak proč žena neodejde? Často ženy nechtějí ukončit vztah, chtějí jen ukončit násilí. Mají k partnerovi stále citový vztah, opakovaně doufají, že se změní. Svou roli hraje i strach z napadení, ekonomická závislost, ženy hledají vinu v sobě chtějí zachovat dětem rodinu, trpí pocity bezmoci a beznaděje, mívají pocit, že únik není možný, nechtějí přiznat okolí, že zažívají násilí. Samotný

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

odchod často situaci neřeší – násilný partner má tendenci získat ztracenou kontrolu nad obětí i po odchodu či rozvodu.

Děti jsou svědky domácího násilí tam, kde k němu dochází až v 95 % případů. Domácí násilí není jedna hádka či konflikt. Jde o opakované systematické a promyšlené napadání a používání moci. Navíc se násilí opakuje v cyklech a má rostoucí tendenci. Při těchto opakujících se situacích je ohrožen nejen psychický, ale i fyzický stav dětí. Na systematické týrání a ponižování děti reagují trvalým napětím. Děti ztrácejí pocit jistoty a bezpečí, který u rodičů hledají a potřebují. Cítí se bezmocné, svalují vinu na sebe.

Jak děti reagují na násilí, záleží na mnoha okolnostech: kromě věku záleží i na blízkosti a intenzitě násilí a jeho frekvenci (s opakovaným domácím násilím není jednorázový čin srovnatelný). Ani všechny děti nereagují stejně – některé se dokáží s traumatickou událostí vcelku brzy vypořádat, jiné jsou postiženy na celý život – záleží na dětském temperamentu, způsobu reagování na svět, na tom, zda dítě samo nebylo objektem násilí či zneužívání. Každé dítě reaguje na násilí rozdílně : některé jsou více depresivní, znepokojené, mají strach, stáhnou se a nebo jsou sebedestruktivní. Jiné začnou být agresivní k rodičům a ostatním dětem, některé jsou rozpolcené, jiné příliš aktivní, neopatrné až „náchylné k nehodám“.

Děti, které jsou pod stresem z traumatického zážitku, kdy je objektem násilí osoba, kterou má rádo a která se o něj stará, může utíkat k regresi - spadávají svým chováním do ranějších vývojových fází, projevují se u nich separační strachy a obecně strach jako nejsilnější dětská emoce, pronásledují je noční můry. Děti, které jsou svědky násilí, se mohou chovat více agresivně a nebo naopak více bázlivě. Chlapci vykazují spíše problémy, které se kategorizují jako vnější – nepřátelství a agrese. Dívky vykazují spíše vnitřní problémy – deprese a somatické potíže. Děti mohou být více neklidné, plačtivé, úzkostné, trpí malou sebeúctou, depresemi, jsou zlostné, mají potíže se sebekontrolou, somatizují (jdou z nemoci do

nemoci), objevují se u nich poruchy příjmu potravy - anorexie, pokusy o sebevraždu, sebepoškozování, v případě starších dětí drogová závislost, útky k alkoholu, útky z domova. Tyto děti mohou zcela selhávat – přestávají komunikovat s vrstevníky, učitelkami. Mohou mít i další potíže ve škole – s koncentrací, přizpůsobením, ale i jazykové potíže, mentální zpoždování. Řada dětí trpí stresem vyvolanými indispozicemi (bolesti hlavy, břicha, žaludku, teploty...). Děti si opakovaně vybavují útok, celý zážitek se jim může ve flashbacích vracet a prožívají tak opakovaně stavy úzkosti. Trpí posttraumatickými stresovými poruchami.

Škola a násilí: Právě škola je místem, kde děti tráví velkou část dne a učitelé si mohou všimnout varovných signálů, změn v psychickém i fyzickém stavu dítěte. Učitelé by proto měli vědět, jak násilí rozpoznat, jak správně zareagovat, kam oběti (matky i jejich děti) nasměrovat pro odbornou pomoc. Hlavně se však musí vyvarovat řešení, která by mohla poškodit jak matku jako oběť domácího násilí, tak i dítě (které může být nejen svědkem násilí, ale i přímo objektem týrání).

Vhodný scénář pro školu:

- Pozvat si oběť (matku – ženy jsou oběti v 95 %) – a přátelsky s ní hovořit , protože jsme si všimli projevů u dítěte, které svědčí o tom, že pravděpodobně dochází doma k násilí. Jsme na její straně, věříme jí, chceme jí pomoci se zorientovat ve specifickém problému...
- Podstatné je vždy ale hovořit s obětí o samotě, rozhodně vždy bez partnera. Důležité je dát ženě podporu a ujistit ji, že ji neodsuzujete. Nedávejte otázky, které by jí dávaly násilí za vinu („proč s ním zůstáváte“...).
- Informujte jí, že domácí násilí a týrání dětí je trestný čin.
- Dejte jí informace o chování dítěte, které pozorujete a důsledcích pro dítě, jeho psychický stav, důsledcích pro studium.
- Dejte jí kontakty na organizace pomáhající komplexním způsobem obětem domácího násilí (např. v Praze ROSA a Acorus) – je

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

vhodné mít ve škole letáčky, kartičky s čísly na pomáhající organizace pro děti i dospělé.

- Podpořte matku, aby řešila svou situaci i situaci dítěte.

Největší chyba: Pozvat si násilného otce k následujícímu pohovoru: „Pane Novák, my víme že bijete svou ženu a dítě, udělejte s tím něco nebo dáme trestní oznámení, uvědomíme OSPOD.“ Co pravděpodobně udělá pan Novák, jestliže používá násilné taktiky? Je tu obrovské nebezpečí eskalace násilí. Pravděpodobně potrestá doma manželku, potrestá dítě, sám možná podá řadu oznámení ....

Pokud dochází k domácímu násilí, je vhodné situaci řešit v době, kdy je žena v bezpečí od násilníka. Pokud žena chce situaci řešit, je nejprve nutné zajistit její bezpečí i bezpečí dítěte: mít vypracovaný bezpečnostní plán (pomohou jí pracovnice center pro pomoc obětem domácího násilí). Znamená to nejprve odejít i s dětmi na bezpečné místo (např. do azylového domu) a pak teprve dát trestní oznámení na pachatele na policii.

Kdy je na řadě OSPOD

Pokud matka situaci neřeší a je podezření na týrání dítěte – pak má škola povinnost informovat příslušné oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) – protože zájem o celkový stav dítěte je prvořadý. A nevádí pokud se podezření nepotvrdí – právně se nejedná o pomluvu - existovalo podezření na trestný čin.

Pokud má škola podezření na psychické týrání otcem a oba rodiče odmítají vyšetření dítěte, pak může škola informovat například OSPOD – sociální pracovnice tohoto oddělení může vyšetření nařídit. Ale psycholog nesmí dát zprávu o vyšetření učiteli bez vědomí rodičů.

V případě, kdy oběť nespolupracuje a nemá zájem situaci řešit a přitom je dítě týráno – existuje vážné podezření na trestný čin týrání svěřené osoby či pohlavní zneužívání dítěte, pak má velkou pravomoc OSPOD, který může dítě na základě předběžného opatření umístit např. do krizového centra apod. V ostatních případech zde může být dítě umístěno jen se souhlasem zákonného zástupce.

Mgr. Martina Hronová

ROSA připravuje ve spolupráci se ZŠ Mendíků na listopad 2008 školení pro učitele pražských základních škole, jehož tématem bude rozpoznání domácího násilí a vhodná intervence. Bližší informace o školení najdete na www.rosa-os.cz, pro učitele a školní poradce bude vytvořena zvláštní sekce na webu www.stopnasili.cz.

Dávky státní sociální podpory a hmotné nouze v souvislosti s pobytem matky a jejich dětí v azylovém domě

Oběti domácího násilí, které utíkají před svým partnerem do azylového domu, jsou často v těžké ekonomické situaci. Oběti jednak opouštějí domov narychlo a mohou být bez prostředků, často je ale důvod v ekonomickém násilí ze strany partnera: nemají vlastní peníze, protože jsou jim prostředky na domácnost přidělovány po desetikorunách či stokorunách, často oběti násilí nemají vlastní účet či musí peníze odevzdávat partnerovi, který tak nad nimi má ekonomickou kontrolu. Oběti domácího násilí jsou tak v situaci, kdy nemají prostředky na nákup potravin ani na zaplacení pobytu v azylovém domě, kam přicházejí z důvodu ohrožení na životě násilným partnerem. Bohužel přístup ke státní finanční pomoci pro oběti je omezený.

Dávky státní sociální podpory (SSP):

- přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek aj.

Většina dávek, jež se žen v azylovém domě týká jsou dávky testované, tj. žadatelé je mohou získat pouze na základě stanovené výše svého příjmu. Ženy v Azylovém domě nejsou od partnerů většinou zákonem požadovanou dobu (3 měsíce), aby byly dávky vypočítávány pouze z jejich příjmu. To znamená, že na dávky často nedosáhnou, protože do výpočtu se započítává i nadále příjem partnera. Navíc je do některých dávek započítáváno výživné, bez ohledu na to, zda jej žena dostává či ne (týká se pouze jedné

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

dávky). Rozhodující pro úřady je soudní rozhodnutí o výživném.

Dávky státní sociální podpory jsou určeny pro rodiny s dětmi. Jejich hlavním účelem je, dle zákona, zajistit zejména dětem zdravé prostředí pro jejich vývoj. Pokud je tedy má fakticky v péči jeden z rodičů, měly by dávky být vypláceny právě tomuto rodiči. A to i přes to, že dosud není rozhodnuto o tom, v čí péči bude dítě nadále. Požaduje-li stát nějakou záruku toho, že rodič, v tomto případě matka, peníze neutrácí jen tak a o dítě se nestará, měla by určitou zárukou být skutečnost, že je žena v AD, kde je jistý řád i kontrola.

Jaká opatření by mohla usnadnit život obětem domácího násilí v azylovém domě?

- je-li žena s dítětem klientkou azylového domu, tj. snaží se řešit DN a zajistit dítěti zdravé a klidné prostředí, měl by být její partner vyloučen ze společně posuzovaných osob pro příjem dávek SSP
- partner by měl být ze společně posuzovaných osob vyloučen okamžitě, ne až po 3 měsících
- započítává-li se výživné do výpočtu dávky, mělo by být zohledněno, zda jej žena skutečně dostává a v jaké výši
- dávky by měl pobírat ten z rodičů, jenž má dítě fakticky v péči – ten, jenž se o něj fakticky stará (zajišťuje stravu, oblečení, stará se o jeho zdravý psychický i fyzický vývoj, kulturní rozhled atd.)
- je důležité zajistit dítěti (– zákonnému zástupci) placení výživného

Dávky hmotné nouze:

- Dávky jsou určeny pro případ, že občané nemohou dosáhnout na dávky SSP. Jejich hlavní podmínkou je, že žadatel nevlastní žádný majetek. Ten ale klientky v azylovém domě většinou mají. Nemohou na něj však v momentální době dosáhnout. Někdy tento stav může trvat i roky. Ocítají se poté v situaci, kdy jim nepomohou dávky SSP a ani tzv. záchranná síť ve formě dávek hmotné nouze. Zůstávají zcela mimo možnosti pomoci od státu.

Úřady, jež v těchto případech o dávkách rozhodují nejsou v nárocích ani možnostech

využití jednotné. Proplacení dávky záleží na vůli konkrétního pracovníka či pracovnice úřadu a jeho schopnosti si své rozhodnutí obhájit a najít zákonem přijatelná zdůvodnění (důvod zvláště hodný zřetele).

Jaká další opatření by mohla obětem domácího násilí v azylovém domě pomoci?

- Dávky hmotné nouze by dle zákona neměly doplňovat výplatu dávek SSP. Což by stálo ještě za uvážení, protože výše dávek SSP nemusí být dostačující. Žena, oběť DN, ve chvíli kdy odešla do AD řeší celou svoji (a svých dětí) životní situaci. Její řešení je náročné na finance – právní zastupování, komunikace s úřady (telefonní účty, doprava...). Její sociální situace je zcela změněna: vzhledem k nutnosti řešení své situace musí často i změnit zaměstnání nebo se jej zcela vzdát, musí zajistit péči o děti, odešla do AD a vzdala se tak na jistou dobu všech výhod vlastního bydlení, nemůže u sebe mít všechny svoje věci ani děti atd.
- není-li možné zajistit alespoň částečnou změnu ve výplatě stávajících dávek, zavést novou dávku pro oběti DN, jež spolupracují s azylovými domy: proplacení (plné či částečné) azylového ubytování, jež je stanoveno zákonem, zajištění náhrady za neplacené výživné případně zajištění náhrady za nemožnost vyplacení ostatních dávek z důvodu posuzování příjmu společně s partnerem oběti domácího násilí, příp. proplacení nutných výdajů spojených se vzděláním a sociálními aktivitami dítěte – škola v přírodě, stravné, kroužky atd.
- některé ženy jsou bezdětné, tudíž na dávky SSP nedosáhnou a jejich jedinou nadějí jsou dávky hmotné nouze, protože ale nemají při odchodu do azylového domu vyřešené majetkové poměry s partnerem, mají jistý majetek, na nějž ale nemohou momentálně dosáhnout – stojí tedy mimo jakoukoliv pomoc státu

„Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi se poskytuje pomoc rodině, pokud rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

základních životních potřeb jejích členů (současne nemůže být příjem z objektivních důvodů zvýšen). Zákon o pomoci v hmotné nouzi zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak než okamžitou pomocí.“ (www.mpsv.cz)

Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi se poskytuje pomoc rodině, pokud rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb jejích členů (současne nemůže být příjem v nejbližší době z objektivních důvodů zvýšen). Zákon o pomoci v hmotné nouzi zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak než okamžitou pomocí.

- přestože jsou dávky hmotné nouze vypláceny pouze za konkrétní měsíc, kdy si žadatel podal žádost, nezohledňuje se zcela jeho situace v danou chvíli; v době, kdy žena z azylového domu žádá o dávku nemá žádnou možnost v nejbližší době využít svého majetku
- dalším možným řešením pro oběti domácího násilí, jež se obrátí na specializované zařízení a jež nemají dostatečné příjmy, by například mohl být pobyt v azylovém domě zdarma (tedy hrazen státem) například po dobu prvních šesti měsíců.

Zuzana Ilecková, DiS.

USA a Kanada : přítomnost dětí u domácího násilí je trestný čin (2.díl)

Ve Spojených státech a Kanadě je domácí násilí trestný čin. Trestní právo se zde v současné době více soustředí na potřeby dětí, které jsou vystaveny domácímu násilí. Některé jurisdikce v USA považují už jen přítomnost dítěte u domácího násilí za samostatný trestný čin. Většina amerických států zároveň změnila zákony týkající se péče o dítě: soudce musí při určování péče o dítě zvážit, zda docházelo k domácímu násilí, pokud ano, pak násilník nesmí sám nebo ve společné péči o dítě pečovat. Soud rozhoduje, zda rodič, který se dopouští domácího násilí, může mít vůbec pravidelný styk s dítětem bez dohledu.

Omyl č. 3: Dokud se domácí násilí odehrává mezi dospělými, není důležité pro posouzení ve věci, kdo má pečovat o dítě.

Realita: Domácí násilí je vysoce důležité pro rozhodování soudu o péči o děti i s tím souvisejících organizací.

Domácí násilí má na oběti i jejich děti takový vliv, že rozhodně nepřispívá k následnému zajištění bezpečí a vytvoření bezpečného vztahu s násilníkem. Nalezení úspěšného rozdělení rodičovské péče nebo pravidelných kontaktů – bylo vážně narušeno předchozím násilným chováním. Pachatelé DN mají možná nepřímý vliv na vztahy jejich dětí s neobtěžujícím rodičem (obětí) skrze týrání tohoto rodiče. Mohou mít vliv na obviňování a ztráty důvěry vůči jednomu z rodičů, což vede ke konfliktům a kompromisu dětské schopnosti vyrovnat se s odchodem jednoho z rodičů (Bancroft and Silverman, 2002). I když kontakt mezi násilníkem a matkou dítěte je zastaven, násilníci mohou pokračovat ve svém chování a vystavovat tak děti násilí ve svých dalších intimních vztazích, čím mohou pokračovat v traumatizaci dítěte (Wolfordt, Mihalic, Medard, 1994). Navíc mnoho výzkumů odhalilo souvislost mezi domácím násilím a různými formami týrání dítěte. Pachatelé domácího násilí týrají své děti ve 40 – 60 % případů (Hester, 1998). Zmíněná fakta demonstrují důležitost DN v případech rozhodování v péči o děti.

Výzkum London Family Court Clinic, Kanada: Ze studie London Family Court Clinic vyplývá, že problémem psychické pohody dítěte a svěření dítěte do péče se více zabývají oběti, když se rozhodují, zda opustí násilného partnera. Nejběžnějším důvodem takového odchodu je strach o bezpečí dětí, stejně jako jejich vlastní. Silným důvodem k pokračování ve vztahu s partnerem jsou pachatelovy výhrůžky, že získá děti do péče v případě, když se oběť rozhodne od něj odejít.

Oproti domněnce, že oběť DN chce automaticky zabránit styku dítěte s otcem, naprostá většina žen chce, aby jejich děti měly se svým otcem pozitivní vztah, i když mohou mít strach o jejich bezpečí. Většina žen u svého partnera zažila pozitivní vlastnosti a tak hledá nějaký plán, kterým

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

by udržela pravidelný kontakt mezi dítětem a jeho otcem. Mnoho žen, které se této studii zúčastnily, vypovídaly o frustraci z představy ublížení jejich dětem tím, že musely být svědky DN, což bylo u soudu později přehlíženo. Domnívají se, že potřeba vyrovnání se dítěte s takovou skutečností, byla profesionálními pracovníky ignorována, včetně soudců a právníků. V některých případech měly matky pocit, že poškození jejich dětí bylo u soudu vnímáno až jako druhotné, v porovnání s tlakem vyřešit tento případ tak rychle jak jen to je možné.

Důsledek: DN a jeho dopad na oběti a děti musí být hlavním zájmem prošetřování u soudů a služeb s tím spojených. Intervence s týranými ženami musí rozpoznat jejich zájem o bezpečí a pohodu vlastních dětí.

Omyl č. 4: Soudy a právníci zabývající se rodinným právem a služby s tím spojené, jako mediaci či způsob péče o děti, mohou posoudit potřeby žen a jejich dětí stejně snadno jako vliv násilníka.

Realita: Významný vliv DN je často soudy, právníky i ostatními institucemi přehlížen.

Domácí násilí může být v průběhu řízení o děti přehlíženo ze tří důvodů: za prvé, žena nemůže tento problém vůbec zveřejnit nebo naopak, poukazuje na něj, ale má problémy s dokazováním; za druhé, zkušenosti s domácím násilím mohou mít vliv na to, jakým způsobem se rodič – oběť prezentuje a sám hodnotí; za třetí, i když je domácí násilí prokázáno a stupňuje se, může být v průběhu rozhodovacího procesu přehlíženo.

Pokud je navržena mediace, dochází k viktimizaci obětí. Pokud se násilí stupňuje, mediace není vhodná. Kromě toho je velmi těžké domácí násilí prokázat. Většina obětí před soudem velmi těžko prokazuje, že byla obětí domácího násilí, protože nemá dostatek důkazů.

Vystupování pachatelů a obětí je takové, že je těžké posoudit jejich schopnosti jako rodičů v procesu rozhodování v péči o děti. Většina pachatelů působí jako mentálně zcela zdraví lidé. Na rozdíl od obětí trpících různými symptomy traumatu, způsobených dlouhodobým domácím násilím. To má za následek, že soud může

přehlížet základní problém bezpečí oběti a jejich dětí (Gondolf, 2001). Mimo to mohou ženy, které tímto prošly popisovat vztek, nedůvěru a podezírání všech pracovníků, kteří byli do procesu zapojeni. Toto vystupování ničí jejich schopnost se domluvit se soudním systémem a může zapříčinit nepříznivé dedukce o jejich schopnostech a rodičovských dovednostech a schopnosti navázat další vztah s jiným rodičem (Jaffe and Geffner, 1998).

I když se domácí násilí již řeší, u rozhodování o svěřeni dítěte do péče a určování styku se s touto informací vůbec nemusí operovat. Nedávný výzkum poukázal na to, že dokumentace domácího násilí v průběhu řízení o svěřeni dítěte do péče či určování styku se ne vždy odráží v doporučení soudce (Logan, Walker, Jordan, Horvath a Leukaefeld, 2002; Horvath, Loga nand Walker, 2002). Mimoto, i když je dítě svěřeno do péče rodiči bez násilných sklonů v případech DN, může být pravidelná návštěva druhého rodiče pachatelem oceňována, protože mu poskytuje možnost dále oběť obtěžovat, vyhrožovat jí či ji týrat (Shaffer and Bala, in press).

Výzkum London Family Court Clinic, Kanada: Většina týraných žen z této studie popisovala velkou nespokojenost s právníky, soudy a dalšími službami s tím spojenými, jako je mediace či znalecké posudky. Týrané ženy byly mimořádně spokojené se specializovanými organizacemi (azylové domy, advokátní poradny) a nejméně spokojené s agenturami a profesionály, kteří necitlivým způsobem zjišťovali historii domácího násilí, kterou si ženy prožily.

Spokojenost žen s právníky je 50 na 50. Záleží na tom, jak byli vnímaví k dynamice domácího násilí. Oběti chápaly, že právníci chtějí být co nejefektivnější, při zjišťování, poslechu a dotazování se, v případech snahy zajistit dětem klid a bezpečí. Charakteristika právníků, jako neefektivních se objevila u jedné oběti, kdy právník minimalizoval násilí a špatně se připravil.

Výsledky studie ukázaly, že služby soudu byly necitlivé k dynamice domácího násilí. Více jak 34 % žen zmínilo mediaci a pocit nátlaku kvůli návštěvám, kvůli ceně soudního procesu či právní

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

radě k utvoření dobrého dojmu spolupráce. Pouze 25 % žen zmínilo v průběhu mediace pocit, že jim mediátor poskytl pocit bezpečí. Měly pocit, že vnímaly dynamiku domácího násilí v násilném vztahu.

Podobné znepokojení se stupňovalo u soudců rozhodujících o svěření dětí do péče jednoho z rodičů. Ve 25 % případů, měly ženy pocit, že historie domácího násilí byla minimalizována či přímo ignorována.

Důsledek: Rodinné soudy, právníci a služby s tím spojené potřebují výcvik ke zvýšení svých znalostí týkajících se domácího násilí.

Zpracovala: Zuzana Ilečková, DiS.

Pramen: Jaffe, P.G, Crooks, C., Poisson, S.: Common Misconceptions in Addressing Domestic Violence in Child Custody Disputes, Juvenile and Family Court Journal, Fall 2003, pg.57-67

Průzkum: pětina žen se cítí provinilá, když se snaží uspět v životě

Pětina žen se v České republice cítí provinile, když se snaží v životě uspět a realizovat sebe jako osobnost. S rostoucím věkem navíc sebevědomí žen výrazně klesá. Snaha žen prosadit se, je často v očích žen považována za prakticky nepatřičnou snahu, kterou se nějakým způsobem vůči okolí proviňují, dělají cosi, co se „nehodí“, narušují zaběhnutý chod kolektivu, společnosti. Mívají dokonce výčitky svědomí, že usilují o role či pozice, které jsou připisovány mužům. To často výrazně brzdí jejich chování, jednání a vystupování i pozici v zaměstnání. Vyplývá to z průzkumu, který si nechal zpracovat Slovensko-českého ženský fond (SCWF).

Sebevědomí českých žen je ve srovnání s muži nižší, nejméně sebevědomé jsou starší ženy říká analytička Monika Hrubá. V Česku se podle sociologů sebevědomí jaks automaticky spojuje s mladými muži, kteří jako sebevědomí sebe tak i vnímají.

Kdo pomůže, kdo odradí

Průzkum jednoznačně prokázal, že ten, kdo může sebevědomí žen posílit, nebo naopak udupat je partner. Pokud si partner své partnerky váží,

oceňuje ji, podporuje při získání kvalifikace či v pracovní kariéře, sebevědomí žen výrazně roste. S tím úměrně i ochota a schopnost ženy například dosáhnout určitého postu, projevat svoje názory. A naopak, neustálé psychické deptání, posměšky, urážky, shazování před okolím, známými, zpochybňování schopností vede u žen k výrazné ztrátě sebevědomí, pocitům méněcennosti žen.

Věty jako, „to nikdy nepochopíš, na to nestačíš, to nikdy svým mozkiem nemůžeš pochopit“, vyprávění rádoby vtipných historek o tom, jak žena špatně zareagovala na určitou situaci (což je často pouze subjektivní hodnocení partnera), jak se „bála myši“ atd., patří mezi osvědčené metody, jak si násilnický partner chce ženu podřídit, učinit na sobě závislou, zničit její sebevědomí.

Efekt je velký zejména tehdy, když obdobné shazování se stává denní záležitostí. Smrtelná kombinace je, když na podobného partnera narazí žena nejen jako na životního druhá, ale současně i jako na kolegu či dokonce nadřízeného v zaměstnání.

Zajímavé je, že i žena, která má vyšší vzdělání než partner, takovéto poznámky a shazování bere vážně, začne hledat chyby v sobě, pochybuje o svých schopnostech a raději se vzdává samostatného rozhodování, iniciativy, spokojuje se v zaměstnání s podřízeným postavením.

Vliv rodičů

Na sebevědomí mladých žen negativně vedle partnerů působí spolužáci, kteří často rovněž místo posilování sebevědomí mladých žen a dávek spíše podlamují, konstatuje průzkum. Ten upozornil na další zajímavý jev. Na mimořádně velký vliv rodičů. Pokud dívka vyrůstá v rodině, kde matka zastává pozici bezvýznamné chudinky, která se bojí cokoli rozhodnout či projevit názor, obdobný model chování se „překlopí“ i do budoucí role dcery jako matky a manželky. Přestože to byla matka, kdo zajišťoval chod domácnosti a trávil s dětmi více času, otec se výrazně profiluje pouze v otázkách dominantního postavení, uvádí průzkum.

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

Současně jak upozornil průzkum, mají ženy určitý pocit, že jsou stále ve svém životě čímsi a kýmsi omezovány (tento pocit mají tři ženy z deseti).

Tento pocit podle sociologů si ale ženy rozhodně nenamlouvají. Naopak pramení nejen z podmínek a atmosféry rodiny dívek, z reálné atmosféry ve školách a následně v pracovních kolektivech. Podle průzkumu je vlastnost, jako sebevědomí totiž připisována automaticky především mladým mužům, kteří také tak sebe vnímají. Toto hodnocení a očekávání okolí vnímá kladně, tak také muže bere, a naopak, takovéto sebehodnocení nejen očekává, oceňuje ale i vyžaduje. Přehnané sebevědomí, tzv. vytahování se bere jako určitá roztomilá vada, ze kterého mladý muž „vyroste“. Sebevědomí je ale často bráno jako rozhodující vlastnost při jmenování do funkcí, ale i při řešení sporů, včetně partnerských, které výrazně ovlivňuje.

Problém venkova

Ženy, které trpí největší ztrátou sebevědomí najdeme v Česku častěji mimo velká města, na vesnici a mezi ženami středoškolačkami. To má podle expertů několik příčin. Především ve venkovských rodinách více než ve městech panují zažitá rodová představa o tom, jak by se ženy měly chovat, vystupovat. Příkladů mužů, kteří chápou v praxi rovnoprávnost jako životní postoj, nikoli teorii je rovněž více ve městech, než v okolí. Větší provázanost života rodiny s okolím, větší důraz na to, co by tomu „řekli lidé“, hraje na vesnici rovněž výraznější roli než ve městech. Tam je rodina více anonymní, takže partner, který se vychloubá před kamarády v hospodě jak to má doma pod kontrolou bez větších problémů může umýt okno, protože jej nikdo nevidí, než na vsi, kde by tento počin z něj učinil zdroj posměchu.

Mimo velká města, kde neexistují možnosti organizování žen, nebo je nedostatek příležitostí, kde by se ženy scházely (kluby, fitness, zájmové skupiny, kavárny, ale i různé rodinné poradny) tak logicky chybí místa, kde by se ženy navzájem posilovaly či poradily. Ženy mimo města jsou velmi izolované se svými problémy, mohou se maximálně svěřit svým kamarádkám. Ty jsou často na tom stejně, takže svěřující se ženy, hledají oporu často jen utvrdí v pozici, že se

prostě nic vlastně nedá dělat. Návštěva rodinné poradny, poradny pro ženy, které je možné ve městě absolvovat prakticky anonymně, ve venkovské prostředí vyvolá senzací, vzbudí odpor ostatní rodiny, (kupodivu převážně žen, které v tom vidí něco nepatřičného, možnost přijít do řečí, náznak konfliktů, kterými se bude ves bavit). Na vsi se navíc logicky očekává, že muž – partner si musí zjednat pořádek, včetně násilí, které ovšem následně nedojde od okolí k odsudku.

Navíc mimo velká města působí jako rozsuzovatel veřejného mínění a určovatel obecně přijímané morálky a vzorců chování skupina žen, které se vdaly tzv. podle očekávání (tzn. kolem dvaceti let). Nyní jsou doma s jedním či dvěma dětmi a tolerují svého partnera, jehož zájmem je pít piva, sledování televize, budování a opravy rodinného domku, koupě a údržba auta, fotbal a maximálně hasičský spolek. Pozice žen mimo velká města z pohledu jejich emancipace, sebevědomí i uplatnění je tedy nesrovnatelně těžší a složitější, než situace žen ve městech.

Vliv médií

Podle názorů zjištěných průzkumů, se výrazně snižuje sebevědomí žen s přibývajícím roky. K tomu přispívá i jeden dosud málo zmapovaný vliv - na sebevědomí žen výrazně působí i obraz ženy, prezentovaný v médiích, odrážející pouze kult mládí. V médiích dnes jen velmi zřídka najdete informace nejen o úspěšných ale i „normálních“ ženách, kterým je více než třicet let. Je nepsaným pravidlem, že o starších ženách se prostě nepíše, nezobrazují se, jakoby neexistovaly. Jediná výjimka je žena lepící si umělý chrup či přihlouplá babička strachující se o děti, které jsou tiše v pokoji, kde konzumují jogurt. Občas se vyskytne obraz starší paní, která se chová „nepatřičně“, protože si pozvala domů na návštěvu pár stejně starých přátel, ale naštěstí umí vytřít podlahu jakýmsi přípravkem a tak se nic nepozná. Obecný názor dokládá, že kariéru můžete udělat tak do třiceti, pak se vám život uzavírá. K tomu musíte mít odpovídající nízkou váhu a módní oblečení.

Prezentovaný model úspěšnosti, zjevu, vzoru chování žen místo inspirativního působení tak působí jako norma, bez které není možné

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

úspěchu dosáhnout, bez kterého se rozpadne partnerský vztah, jako stanovení kritérií, které jsou ovšem pro většinu žen nedosažitelné ale i nepoužitelné.. Už jen proto, že věk do třiceti si dlouhodobě zatím nikdo skutečně udržet nedokáže.

Které ženy jsou v Česku nejsebevědomější

Vzdělané, nejlépe s VŠ

Duševně pracující

Ženy z velkoměst

Mladé ženy do 24 let

Racionální, nikoli emocionální typy

PhDr. Jiří Vavroň

(Zdroj průzkum SCWF)

Průzkum v USA: důsledkem násilí jsou dlouhodobé zdravotní problémy

Americká studie spojuje velkou četnost zdravotních problémů a ohrožení sexuálně přenosnými infekcemi s domácím násilím. Podle studie Amerického Centra pro kontrolu a prevenci nemocí (US Center for Disease Control and Prevention - CDC) jsou chronické zdravotní problémy mnohem častější u obětí domácího násilí. U obětí násilí je 1,3krát více pravděpodobné, že budou mít například zvýšenou hladinu cholesterolu v krvi. Studie byla provedena v 16 amerických státech. Téměř čtvrtina žen v USA má podle CDC během svého života zkušenost s domácím násilím. Tyto ženy jsou ohroženy chronickými zdravotními problémy. Z dat CDC vyplývá, že u žen obětí domácího násilí je třikrát vyšší pravděpodobnost ohrožením HIV a dalšími sexuálně přenosnými chorobami a je u nich o 70 procent vyšší pravděpodobnost alkoholismu než u jiných žen. Každá čtvrtá žena a každý sedmý muž mají v USA podle této zprávy zkušenost s fyzickým a sexuálním násilím ze strany intimního partnera během svého života. Každý rok v USA má domácí násilí podle statistik CDC za následek 1200 úmrtí a 2 miliony zranění u žen a 600 tisíc zranění u mužů.

(mh)

pramen: www.stopwav.org, Health Day News

EU: domácí násilí je stále problém

„Domácí násilí je v Evropě stále přetrvávající problém,“ řekl Komisař Rady Evropy pro lidská práva při Radě Evropy **Thomas Hammarberg**. V zahajovacím příspěvku dvoudenní Konference o podpůrných službách pro ženy, oběti domácího násilí, která se konala začátkem prosince 2007 na půdě Rady Evropy ve Štrasburku, Thomas Hammarberg, Komisař Rady Evropy pro lidská práva uvedl, že je potřeba dále rozšiřovat a zkvalitňovat služby pro oběti domácího násilí. Domnívá se, že problém domácího násilí musí být řešen jak po stránce legislativní (přijímání účinných zákonných norem a jejich efektivní implementace) i po stránce podpůrného systému v rámci občanské společnosti.

Zastavení domácího násilí je podle něj do značné míry i otázkou politické vůle. Požaduje, aby v každé zemi byla propracována strategie a akční plán proti domácímu násilí a to jak na regionální tak celostátní úrovni. Zároveň by měla existovat dostatečná síť podpůrných služeb pro oběti a ohrožené osoby, které by byly zaměřeny na prevenci, ochranu obětí a stíhání pachatelů, stejně jako dlouhodobou podporu těm, které násilí přežily.

Pan Hammarberg upozornil také na to, že některé země sice přijaly novou legislativu v oblasti ochrany před domácím násilím, ale zatím mají mezery v jejím efektivním naplňování.

Komisař Rady Evropy pro lidská práva proto vyzývá, aby do vzdělávání všech relevantních profesních skupin bylo zařazeno průběžné školení v oblasti domácího násilí, aby přístup k obětem byl profesionální a genderově senzitivní. Proto, aby byly zachovány základní lidské práva oběti, jako je právo na důstojnost, soukromí a nezávislost, je podle Hammarberga klíčová dostatečná podpora neziskových organizací, které poskytují podporu a pomoc ohroženým osobám.

„Domácí násilí stále sužuje evropskou společnost. I přes mezinárodní konference a deklarace jsou ženy ve svých domovech stále

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

týrány. Je zjevné, že bude trvat ještě dlouhou dobu, než bude domácí násilí zastaveno. Právě proto je však nyní nutné vyvinout ještě větší úsilí a to na celostátní i regionální úrovni. To si však vyžaduje více než jen zdánlivou a nekonkrétní politickou podporu.

Domácí násilí je problém vyskytující se ve všech zemích. Specializované azylové domy (tam kde jsou) prokázaly svou opodstatněnost a svou roli v prevenci mnohem závažnějších tragédií. V posledních měsících jsem osobně navštívil několik z nich, např. v Irsku, Albánii nebo Rakousku a přesvědčil jsem se o jejich obrovském přínosu. Klientky těchto zařízení vždy hovořily o tom, že ochrana a podpora, kterou v azylovém domě našly znamenaly velký mezník v jejich životě.

I když jsou tyto azylové domy obvykle provozovány nestátními neziskovými organizacemi, státní instituce mají odpovědnost jim pomáhat a podporovat jejich činnost. Jejich aktivity musí být propojeny také s dalšími ochrannými a sociálními opatřeními – azylové domy by měly sloužit jen jako krizové, dočasné řešení. Je nutné také podotknout, že jejich existence nechce potvrzovat fakt, že často je to oběť, kdo musí před násilím prchat ze svého domova.

Odchod do azylového domu je často pro ženy (někdy i ve společnosti jejich dětí) velmi obtížným krokem. Krizové telefonní linky poskytují pomoc a poradenství. Zdravotníci jsou v kontaktu s oběti domácího násilí často jako první. Je důležité, aby pracovníci těchto služeb byly dostatečně a kvalitně vyškoleni, genderově senzitivní a měli jasně propracovaný systém spolupráce s dalšími institucemi. Zdravotníci by měli být schopni poskytnout oběti kontakty na dočasné ubytování a azylové domy, poradenská centra a policii.

Pro prevenci dalšího násilí je po překonání první krize stěžejní dlouhodobá podpora a poradenství. Mnoho žen se z bezpečí azylového domu muselo vrátit zpět do násilných situací. Rozhodnutí o možnosti vykázat pachatele ze společného bytu jsou nezbytná s ohledem na prevenci dalšího obtěžování a násilí.

Dalším slabým článkem intervenčního řetězce bývají soudní řízení. Ženy jsou v soudní síni nuceny ke konfrontaci s pachatelem domácího násilí a znásilnění, a jsou vystavovány velmi traumatickým křížovým výslechům.

Nadešel čas vytvořit právně závaznou normu pro prevenci, ochranu a trestání činů násilí na ženách, včetně ochranných opatření a podpůrných zařízení pro oběti. Měla by začít diskuze o nevhodnějším formátu takové smlouvy (na mezinárodní nebo evropské úrovni). Cíl je jasný: nulová tolerance k násilí“ uvedl Thomas Hammarberg, Komisař Rady Evropy pro lidská práva.

(bmv)

Pramen: Konference o podpůrných službách pro ženy, oběti domácího násilí (Conference on Support Services for Women Victims of Domestic Violence) 6.12.-7.12.2007

Plné znění textu je dostupné na www.commissioner.coe.int

Terapeutická skupina pro děti svědky domácího násilí

Domácí násilí není záležitostí „dospělých“. Tam, kde k násilí dochází, jsou děti jeho svědky až v 95 procentech případů. A co je ještě horší, 40 až 60 procent otců, kteří jsou násilníci k matkám, týrá i své děti.

Už jen samotné svědectví násilí je pro děti velmi traumatizující. Tyto děti mohou být neklidné, plačtivé, úzkostné, trpí malou sebeúctou, depresemi, jsou zlostné, mají potíže se sebekontrolou, somatizují objevují se u nich poruchy příjmu, pokusy o sebevraždu, sebepoškozování, v případě starších dětí užívání drog a alkoholu, útěky z domova. Tyto děti přestávají komunikovat s vrstevníky, učitelkami. Děti zažívající domácí násilí prožívají rozporuplné pocity: tyto děti prožívají lásku i nenávisť, mají strach z násilného otce, ale zároveň ho mají rády, cítí strach, smutek, hněv. Trpí pocity viny, že za násilí mohou ony, že jsou špatné. Prožívají návaly smutku, deprese, vztek, úzkost, strach.

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

Pokud navíc musejí odejít z domova do utajeného azylového domu, na čas ztrácejí své kamarády, dosavadní školu, někdy i kroužky, své hračky, domov, jistotu. Jak těmto dětem pomoci? Musí se cítit bezpečně, milované. Musí od dospělých vědět, že násilí nikdy není jejich vina. Pomoci jim může i specializovaná individuální terapie s dětskou psycholožkou či psychologem specializujícím se na domácí násilí a nebo skupinová terapie. Terapeutická skupina pro děti, které jsou svědky násilí v rodině, rozšířila možnost pomoci dětem a jejich matkám v občanském sdružení ROSA. S dětmi tu pracuje dětská psycholožka se zkušenostmi s domácím násilím, terapeutka se zkušenostmi s arteterapií a herní terapeutka. Děti se učí vyjadřovat své pocity: pro většinu dětí, které zažily násilí, je těžké hovořit o svých pocitech – lépe je mohou vyjádřit skrze kreslení, umění, vyprávění příběhů, dramatickou hru a jiné kreativní aktivity. Děti se učí vyjadřovat své emoce, dostávají podporu, nenásilné modely interakce. „Každé dítě je originál. Děti se liší věkem, pohlavím, sociálním prostředím, ze kterého přicházejí, liší se i svými charakteristickými způsoby myšlení, citění a chování. Tyto děti navíc strávily většinu svého života v atmosféře vleklých rodičovských sporů, při nichž zažily nejen hádky, ale i nejrůznější formy psychického i fyzického násilí“, říká dětská psycholožka Mgr. Eva Šilarová, která v o.s. ROSA vede dětskou terapeutickou skupinu.

„Jedním ze základních cílů, zvláště prvních skupin, je poznat životní realitu těchto dětí, naladit se na jejich stupeň – kognitivní, sociální i emoční a vytvořit prostředí důvěry a bezpečí, v němž budou moci pracovat na svých tématech. Dalším cílem je práce s emocemi, protože vnímat svoje emoce, rozlišovat je a umět pojmenovat, je základní předpoklad pro vytváření a rozvoj emočních a sociálních schopností. Emoční vzorce a vzory těchto dětí jsou nejasné, často značně zkreslené. Např. láska je spojena s bolestí a nenávistí a naopak. Zaměřujeme se i na rozvoj vnímání sebe a svého těla. Vše je vzájemně propojeno, protože jasné vnímání těla a správné rozlišení pocitů vytváří základ pro

sebejistotu, nalezení svého místa ve světě a v životě“, říká Mgr. Šilarová.

„Skupinová práce je založena na technikách arteterapie a muzikoterapie (práce s bubnem, rytmem, hudbou), které vytvářejí ve skupině atmosféru otevřenosti. Kromě toho posilují sebeprosazení méně průbojných a korigují jednání těch, kdo mají sklon k manipulaci a agresi. Do skupinového dění jsou též zařazeny drobné rituály, které oslovují hlubokou dětskou duši, přinášejí řád a pocit sounáležitosti. Jen pro vysvětlení – u přírodních národů se lidé téměř denně aktivně účastnili obřadů, rituálů se zpěvem a tancem. Tvořivá činnost jim pomáhala udržovat si zdravou, svěží mysl a duševní rovnováhu. I v dnešním uspěchaném světě však neztratily na svém významu a síle.“

Projekt občanského sdružení ROSA Pomoc dětem v utajeném azylovém domě byl vybrán v grantovém řízení Nadace O2 pro rok 2007, Nadace O2 projekt podpořila částkou 250 000,- Kč, tyto prostředky budou čerpány do 31.12.2008. (mh)

Děti v azylovém domě ROSA píší: „Expedice ZOO“

V říjnu se členové expedičního klubu ROSA vydali na průzkumný výlet do zoologické zahrady v Praze, kde měli za úkol zapamatovat si co nejvíce informací o zvířatech žijících v této zahradě a zvládnout dané úkoly které nám připravila vedoucí skupiny. Tou se stala Zuzka ke které se přidal tento tým: Magda, David, Sofie, Natálka a Filip.

Den D začal v 10:30 kdy měl tým sraz. Bohužel se výpravy nemohli zúčastnit Alex a David, které nepustila nemoc. Nasedli jsme do autobusu a pak jsme přestoupili metro. Tím se jelo na nádraží Holešovice kde jsme čekali na slavnou linku 112, která by nás zavezla až k zoo. Té jsme se taky dočkali a vyrazili. Před vchodem jsme se poprvé vyfotili, zakoupili lístky a vešli. Hned první úkol byl najít v křoví malou pandu červenou. Za nalezení výherce dostal symbolickou tužku. Naše

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

trasa pokračovala přes lední medvědy a vydry až k pavilonu „Afrika zblízka“. Tam jsme ovšem moc dlouho nevydrželi, protože tam byl hrozný vzduch. Pak se naše skupina přesunula do pavilonu „Indonéská džungle“. Tam každého zaujal nějaký tvor (např. Sofii netopýři atd.). Po

společné fotce v odpočinkovém prostoru v pavilonu jsme se uchýlili k pokračování výpravy. Šli jsme kolem antilop bongo a přimorožců přímo k „Africkému domu“, kde nás čekal další úkol - „rozeznej stopy“. Po zdolání úkolu jsme se všichni

najedli a pokračovali dál. Pak okolo různých ptáků a šelem jsme se prodrali na dětské hřiště, kde nám dala Zuzka za úkol předvést nějaké zvíře tak, aby ho ostatní poznali. Nejvíce se to líbilo asi Sofii, která se v tom nejvíce vyžívala.

Den už se chýlil ke konci, tak ještě rychle zvládnout šelmy a gorilku Moju a hurá domů. Protože se už na některých členech týmu začala projevovat únava. Tak jsme to zabalili a jeli domů, kde na nás čekaly natěšené maminy.

Za expedici David, 14 let

Vykázání jsou jen špičkou ledovce

Za první polovinu letošního roku bylo v Praze vykázáno 14 osob. Muži vykázání pro domácí násilí jsou jen pouhou špičkou ledovce. Ne vždy policie při zásahu vyhodnotí týrání a domácí násilí. Navíc, většinu činů oběti ze strachu z dalšího násilí raději nenahlásí. „Jen zhruba deset procent týraných žen oznámí domácí násilí Policii“, říká psycholožka o.s. ROSA PhDr.

Branislava Marvánová – Vargová. Jen za první polovinu letošního roku se na občanské sdružení ROSA v Praze s prosbou o pomoc obrátilo 149 žen – obětí domácího násilí. Za prvních šest měsíců ROSA poskytla ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem 885 konzultací a 1024 telefonických krizových intervencí včetně internetového poradenství. Za stejné období našlo útočiště v azylovém domě ROSA s utajenou adresou 13 žen a 14 dětí. Celkem za první půlrok ROSA formou sociálně právních, sociálně terapeutických konzultací, práce s dětmi, terénního i telefonního poradenství poskytla obětem násilí jejich dětem a příbuzným celkem 2545 výkonů. „Říci týrá mě manžel, zveřejnit, oznámit domácí násilí není vůbec lehké, okolí včetně profesionálů ženám často nevěří. Za patnáct let, kdy poskytujeme pomoc ženám obětem domácího násilí s tím my problémy nemáme. Na naši organizaci se obrací ženy z celé České republiky, a vědí, že u nás najdou pochopení, radu, rychlé zhodnocení situace, jasný bezpečnostní plán, co dělat v dané krizové situaci. Samozřejmě vždy, pokud nemohou přijet do centra ROSA do Prahy, odkážeme je na nejbližší pracoviště, kde jim pomohou. Je to jistě dané velkým vcítěním do dané problematiky, dlouhou praxí a v neposlední řadě i díky odbornosti. A pro ženy, které dlouhodobě zažívají násilí, ponížení, přehlížení či bagatelizování jejich problému, - je to nesmírně posilující, cítí podporu, že zde najdou pomoc, porozumění. A tu se jim vždy snažíme dát“, říká Zdena Prokopová, vedoucí azylového ubytování ROSA a telefonické krizové linky.

Podle nejnovější statistiky o.s. ROSA jsou mezi oběťmi domácího násilí nejčastěji zastoupeny ženy ve věkové skupině 30 – 34 let (téměř čtvrtina žen), středoškolačky. Celých 20 procent obětí, které se obrátily v loňském roce na o.s. ROSA byly ženy na mateřské dovolené. Všechny oběti domácího násilí zažívají psychické násilí, s fyzickým násilím má zkušenost 89 % obětí domácího násilí. Zarážející, že 14 procent žen je fyzicky napadeno v těhotenství. Děti, které žijí ve společné domácnosti těchto žen, jsou svědky násilí v 94 procentech případů. Bohužel, 40

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01-02/2008

procent z nich se samo stalo oběťmi násilí ze strany otce či partnera matky: buď přímo a nebo při obraně matky.

Občanské sdružení ROSA v červenci 2008 završilo 15 let pomoci ženám – obětem domácího násilí. V říjnu pak slaví 10 let fungování Informačního a poradenského centra ROSA v Podolské ulici v Praze, azylového domu ROSA s utajenou adresou a telefonické krizové pomoci. Za deset let pomohlo 1632 ženám – obětem domácího násilí, kterým poskytlo 6 233 konzultací. Azylové ubytování za stejnou dobu pomohlo 159 ženám a 171 dětem. Za tuto dobu bylo poskytnuto 10 396 telefonických krizových intervencí.

Nabídka služeb o.s. ROSA

ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy, poskytuje ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem tyto služby:

- **Informační a poradenské centrum ROSA pro ženy - oběti domácího násilí**

V centru ROSA poskytujeme ženám dlouhodobé bezplatné sociálně-právní a psychosociální poradenství, podpůrné terapeutické skupiny. Je zajištěna případně i pomoc psychiatricky, právnicky a dětské psychologičky pro děti, které jsou svědky domácího násilí.

- **Azylový dům ROSA s utajenou adresou**

Na činnost Informačního a poradenského centra ROSA navazuje azylový dům a byty s utajenou adresou. V našich azylových zařízeních se ženám dostane nejen bezpečí a ubytování, ale ženy zde mají zajištěnou i specializovanou komplexní psychosociální pomoc.

- **Telefonická krizová pomoc:**

SOS linka: **602 246 102**, pevná linka **241432466**, internetová poradna: **poradna@rosa-os.cz** Smyslem linky je zajištění okamžité pomoci ženám – obětem domácího násilí formou krizové intervence, specializované konzultace, sestavení bezpečnostního plánu, informace, kam se může žena ve svém regionu obrátit o pomoc.

Důležité informace najdou oběti domácího násilí, pomáhající profese, děti - svědci násilí, teenageři, studenti na webových stránkách

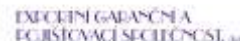
www.rosa-os.cz a www.stopnasili.cz .

ROSA děkuje za podporu

ROSA v roce 2008 podporují:

Dotace: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR,
Granty: Magistrát hl.m. Prahy, Městská část Praha 4, Nadace O2, IWAP, Slovak-Czech womens fund, Ministerstvo zdravotnictví ČR
Finančními dary v rámci Corporate social responsibility: Honeywell, MAITREA

Projekty pomoci ženám obětem domácího násilí a jejich dětem v roce 2007 a 2008 podpořili:

Pokud i Vy máte zájem podpořit občanské sdružení a jeho projekty (Informační centrum, azylové ubytování, SOS linka), děkujeme Vám. Můžete tak učinit na číslo účtu :

0008399319/0800

Zpravodaj občanského sdružení ROSA 1-2/2008 vydává: o.s. ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy, duben - září 2008. Redakční rada: Mgr. Martina Hronová, Marie Vavroňová, Zdena Prokopová, PhDr. Jiří Vavroň, registrace MK ČR E 17697